

Magnifika Rival

DN PÅ STAN
24/12 1987

fyller halvysekel

Rival, på 30-talet Stockholms modernasté lyxbiograf, invigdes annandag jul 1937. Den märklige inredningarkitekten M M Lorentsen hade skapat en elegant bio i art déco-stil, fortfarande efter 50 år så gott som i originalskick.

Artikel författare
KJELL FURBERG

AV KJELL FURBERG

AB Ri-teatrarna ber att få överlämna den elfte Ri-teatern till den ärade publiken. Det är direktionens önskan och förhoppning att Rival skall bli söderbornas speciella favoritbio. Rival är icke blott en av Söders största biografier — den är även Skandinavians moder-naste. . . " trumpetar premiärkvällens programhäfte med omslag av silverpapper.

Rival vid Mariatorget var i slutet av 30-talet mycket imponerande med sina rymliga foajéer i fyra plan och direkta förbindelser med restaurang, danskafé och hotell.

An i dag är biografen förvånansvärt intakt. Medan många biotempel utsatts för okänslig renovering kan Rival fortfarande beskådas nästan i originalskick.

Till invigningen annandag jul 1937 höll Karl Gerhard en prolog om "scenkonstens stora rival och om helgondyrkan i Hollywoods lyxkatedral", enligt premiärrecensionen. Det var förstas utsått, 1 218 personer hade kommit för att se kortfilmen om Mariatorgets historia — livligt app-

läderad — och huvudfilmen, den franska "Kronans pärlor".

Salongen är lika magnifik i dag som för femtio år sedan. Funkisens idé om det funktionella blev en ren och harmonisk salong. Ridån tycks fortsätta längs sidoväggarna, med draperier från golv till tak. Liksom ridån reflekterar det blanka tyget strålkastarljusets många färger. Nedtill hålls draperierna intill väggen av tre horisontella, rostfria räcken. En sober, klart art déco-inspirerad detalj, den stilriktning som följde på jugend och föregick 30-talets funktionalism.

Rolf Hagstrand, nu 83 år, var ansvarig arkitekt för hela fastigheten när den byggdes. Han pekar på salongens kolonner, raka och släta. De är klädda med samma ljusa trä som väggarna i den bakre delen av salongen.

— Det här har inredaren M M Lorentsen hittat på, säger Hagstrand. Jag kommer ihåg att han använde någon sorts mikrofanér på duk som klistrades på väggar och kolonner. Själv trodde jag att det där materialet skulle släppa i kanten. Det är fantastiskt att se att ytan fortfarande är perfekt!

PÅ PARISOPERAN

Den särpräglade inredningsarkitekten M M Lorentsen (1891—1954) var dansk, och lärde till teaterdekormålare under sin far i Köpenhamn.

Kanske fanns det en tanke om teaterns och biografens släktskap bakom valet av en scenograf som Rivals designer. Lorentsens son Mogens kan berätta mer.

— Min far kom som ung till Paris där han arbetade med dekor i Gaumonts filmateljéer. Senare var han anställd på Parisoperan. En gång blev han misstänkt för att ha stulit "Mona Lisa" på Louvren!

M M — det står för Marcus Madrid — utformade också biograferna Göta och Royal i Göteborg, där han bodde.

Det stora blickfånget i Rivals övre foajé är den halvcirkelformade baren, flankerad av två mycket speciella soffor i rött. På väggen bakom baren sitter ett collage av läder, som föreställer två svarta dragospelare. Det finns många speglar i den eleganta foajén, med ytor och detaljer i svart och rostfritt. Mycket art déco, men också lekfull exotism och generöst mjuka, organiska former. De rostfria trappräckena är också vackra.

SPEGELFASSETTER

De bärande kolonnerna däruppe är klädda med spegelfasetter som klarat femtio år av nötning med glansen i behåll. Golvet är aningen slitet, men elegant: ljusst beige med svarta bård runt kolonner och utmed baren runt.

På senare tid har man dess värre täckt delar av foajéernas golv med

mattor. Helt pietetslöst har en storblommig, skrikigt röd heltäckningsmatta lagts in. Den skär sig totalt mot den övriga sobra inredningen. Det blir inte bättre av att väggarna målats i krämviolett.

Lorentsen var mycket nöjd med inredningen av Rival, det syns i en intervju som gjordes till hans 50-årsdag 1941. Där nämner han med stolthet att en ansedd amerikansk arkitekttidsskrift publicerade ett reportage om Rival.

INTE HOTAD

Det var en medveten policy att höja biografernas anseende som gjorde att man förr byggde dessa tempel. Andra exempel är Röda Kvarn och Asplunds Look/Skandia och de nyligen nedlagda Lyran och Palladium.

Nu är det SF som driver Rival. Där är man inte riktigt nöjd med publiktillströmningen, men några planer på nedläggning finns inte.

James Bond-filmerna har länge varit tradition på Rival. Nästan varannan sommar de senaste 25 åren har Bond-premiärerna varit folkfester för utsålda hus, precis som på den gamla goda tiden. Men det finns filmälskare som är besvikna på Rivals repertoar.

Få känner till att en av originalprojektorerna från 1937 fortfarande används. Det är en tysk AEG, med kolbågsljuslampa, biografmaskinist Felix Kruses stolthet. □